

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ АВСТРАЛІЇ
НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ**

У статті досліджуються реформи системи вищої освіти Австралії. Встановлено, що розвиток вищої освіти підпадає під вплив різних факторів. Наведено визначення та характеристика соціально-економічних чинників розвитку вищої освіти Австралії на початку XXI століття. Дослідження дозволило виявити причини, що стимулюють модернізацію освіти, у відповідності до основних принципів ринкової економіки.

Ключові слова: економіка знань, вища освіта XXI століття, соціально-економічні чинники, формування вищої освіти Австралії, модернізація освіти.

Постановка проблеми. Необхідність створення нової моделі вищої освіти зумовлена потребами сучасного суспільства. Підвищення економічної ефективності університетської освіти, забезпечення якісної освітою, збереження фундаментальної науки та формування академічної еліти – ці та інші завдання є пріоритетними в документах міжнародних організацій, а саме, ЮНЕСКО, Європейської комісії та ООН. Нагальна потреба реформування національної системи вищої освіти відповідно до Болонської Декларації та інтегрування системи освіти України в європейський і світовий освітній простір зумовили необхідність пошуку та створення нових підходів до забезпечення якісно нового рівня професійної підготовки магістрів освіти на засадах збереження національних надбань та використання кращих зразків світового досвіду. В цьому контексті дуже цікавим прикладом є досвід Австралії – країни, яка входить до п'ятірки країн світу за індексом розвитку людського потенціалу і демонструє високі стандарти вищої освіти та підготовки кваліфікованих кадрів освіти [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх десятиліть українськими науковцями активно здійснюються порівняльно-педагогічні дослідження професійної підготовки фахівців розвинених країн світу – Великої Британії (Н. Авшенюк, Я. Бельмаз, О. Локшина, Л. Пуховська), Канади (Н. Мукан), реформування та інноваційного розвитку вищої освіти (В. Бакіров, Л. Гриневич, М. Згуровський, В. Луговий, Ж. Таланова, Г. Хоружий), окремі аспекти освіти та професійної підготовки фахівців Австралії (Н. Бідюк, Л. Костіна, Г. Яремко Л. Литвинюк).

Значний інтерес також становлять дослідження науковців Австралії з проблем реформування вищої освіти, зокрема педагогічної її ланки (Д. Андерсон, П. Болдуїн, Д. Гібсон).

Мета статті: визначення її характеристика основних соціально-економічних чинників розвитку вищої педагогічної освіти Австралії на початку XXI століття.

Результати дослідження. Вивчення даних ІРЛП (Human Development Index (HDI) Австралії дозволяє більшою мірою дати правильну оцінку розвитку національної економіки та суспільства країни. Так як індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП) складається з трьох компонентів, а саме з ВВП (валовий внутрішній продукт) доходу, що припадає на душу населення і визначає купівельну спроможність суспільства, освіти, яка охоплює загальну грамотність і кількість молоді, що навчається, та загальну тривалість життя населення країни, то в першу чергу варто відзначити групу економічних чинників, що впливають на попит вищої освіти – рівень доходу сім'ї, програми фінансування вищої освіти (безпосередньо оплата навчання, вартість навчання), а також супутні витрати на отримання вищої освіти і витрати на приріст людського капіталу. До соціальних факторів можна віднести статус сім'ї, соціокультурний капітал сім'ї, зокрема рівень освіти та кваліфікація батьків потенційних студентів.

Сучасні тенденції розвитку суспільства, глобальні процеси, що відбуваються в різних сферах життя, розвиток технологій та інновацій призвели до суттєвих змін в системі вищої освіти Австралії та модернізації освітньої діяльності. На даний час

економіка Австралії – це розвинена, сучасна ринкова економіка з ВВП приблизно 1,23 трлн. дол. США. У 2011 році Австралія посідала 13 позицію серед найбільших економік світу за номінальним ВВП і 17 за ВВП, розрахованим, виходячи з паритету купівельної спроможності. Останні 23 роки Австралія демонструє безперервне зростання ВВП, а саме: незважаючи на два світових спади економічної активності, середній темп зростання склав 3,3% на рік. Наше дослідження засвідчило, що реформування вищої освіти наприкінці XX – початку XXI століття зробили її доступною для суспільства, конкурентною та довгостроковою інвестицією в майбутнє. Але разом з цим постала низка ключових питань, які необхідно було переосмислити та внести певні зміни [2].

Університети в Австралії традиційно вважались джерелом знань як у фізичному, так і в філософському сенсі. Університетські бібліотеки, факультети та науково-дослідні інститути є тим місцем, де знання створюються, акумулюються, зберігаються та поширюються. Академічна еліта, як правило, має привілейований статус «зберігачів» знань. Але зі стрімким розвитком цифрових технологій та інновацій знання стали відкритими для будь-якої особи в різних кутках світу. Оскільки ринок вищої освіти набув більшої конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародному рівнях, університетам, в першу чергу, доводиться постійно оновлювати свої навчальні й дослідницькі програми та інноваційний досвід. В Австралії ідея створення нових моделей університетів вимагає суттєвих змін. Університети традиційно були стійкими до змін і нових бізнес-моделей, з такими академічними теоріями, які зазвичай вказували на необхідність академічної незалежності. Керівники університетів повинні знайти шляхи, щоб залишитися вірними ідеї вищої освіти, підтримуючи академічну цілісність та незалежність, одночасно змінюючи свої бізнес моделі. У світлі цих змін основним питанням є «чи дає університетська освіта необхідну підготовку до трудового життя в XXI столітті?» [4].

Дослідження, проведені компанією Ernst & Young у 2012 році вказують на той факт, що сучасна й домінуюча модель університету в Австралії, яка завжди була сталою навчально-дослідною установою, з великою базою академічних активів, може виявитись нежиттєздатною в Австралії. Головними проблемами вищої освіти в цій країні є глобальні зміни в суспільстві, значні технологічні зміни, суворі конкуренція та оптимальна «комбінація онлайн освіти і традиційної університетської освіти» [3]. Тому необхідність швидкої імплементації змін є критичною складовою реформ вищої освіти в Австралії.

Попри те, що освітня галузь Австралії за останні 10-15 років швидко зросла (зростання склало 6,6% протягом останнього десятиліття), потреби суспільства та економіки країни вимагають ще більших змін в структурі вищої освіти [8].

Система вищої освіти Австралії складається з університетів (коледжі було ліквідовано або перетворено на університети в рамках реформи Дж. Докінса) та інших установ, які відіграють вирішальну роль у розвитку інновацій, підвищенні ефективності та продуктивності навчання й формування у студентів таких навичок, що будуть необхідними для успіху в XXI столітті. Уряд Австралії

підтримує вищу освіту шляхом створення політичних програм та програм фінансування. В Австралії бюджетні асигнування є найважливішим джерелом доходів вищих навчальних закладів і складають 88% загальних доходів університетів. Можливість навчання в кредит (HECS-HELP) або отримання грантів (FEE-HELP) також стимулює попит на вищу освіту в країні. Якщо раніше державна фінансова підтримка становила близько 43%, то зараз - 57% (державне фінансування: 43%, HECS-HELP: 11,7%, FEE-HELP: 2,2%).[7]

Така підтримка з боку уряду Австралії є дуже важливою, оскільки цей сектор робить фундаментальний внесок у майбутнє Австралії, її інтелектуальний, економічний, культурний та соціальний розвиток.

Безперечним є той факт, що вища освіта виховує майбутніх висококваліфікованих працівників, розвиває навички майбутніх лідерів, створює робочі місця в країні, сприяє культурним та торговельним зв'язкам з іншими країнами й відіграє ключову роль у продукуванні знань і розвитку інноваційної економіки Австралії.

У минулому столітті в розвинутих країнах світу лише 20-30% суспільства мали доступ до вищих навчальних закладів. Сьогодні підвищення доступності вищої освіти веде до глобальної «просвітницької революції», тим самим перетворюючи суспільство Австралії на більш кваліфіковане. А це в свою чергу дає можливість мільйонам людей та їх сім'ям підвищити рівень життя. Згідно з останніми прогнозами Deloitte Access Economics на 2015-2025 р.р. попит австралійської економіки на випускників вищих навчальних закладів стрімко зростає, і це також є необхідним завданням в реформуванні вищої освіти, щоб відповідати рівню економіки знань XXI століття.

За цих умов університети отримують поштовх до розвитку нових підходів та методів викладання і навчання. Демократизація вищої освіти створює додаткові можливості для відкриття нових ринків та міжнародних партнерств, нових джерел конкуренції. Зазначені обставини спричиняють зміни у методах навчання й викладання, зокрема, сучасні університети мають організувати викладання, насамперед шляхом контекстуалізації матеріалу, концентруючись на розвитку навичок критичного мислення та на потребах студента.

Австралія, як й інші розвинені країни, швидко перетворюється на державу зі «знанневою економікою» де знання використовуються для розвитку промисловості. Більш ніж коли-небудь, економічний потенціал Австралії залежить від виробництва, розподілу та застосування інтелектуального капіталу. Існують також проблеми ринку праці Австралії, до яких, зокрема, відноситься дефіцит висококваліфікованих фахівців, проте в країні існує безліч місць працевлаштування, а рівень безробіття один з найнижчих в світі - 5,6%. Важливість університетів та попит на кваліфікованих працівників освіти стає складовою процвітання Австралії. Необхідність підготовки працівників освіти набуває пріоритетної ваги у системі вищої освіти. «Працівники знанневої галузі» - це менеджери, адміністратори, фахівці, дизайнери та новатори, які керуватимуть майбутньою економікою та будуть у великому попиті на ринку праці.

Аналіз фахової літератури з проблеми дослідження показав, що економічні проблеми Австралії мають низку особливостей. До них, зокрема, належать: 1) відносно низький рівень кваліфікації наукових кадрів; 2) науково-педагогічний персонал в Австралії старіє швидше, ніж решта робочої сили. Так, чверть викладачів

університетів становить 55 років і старше, у порівнянні з 15% решти робочої сили в Австралії. Для 45-річної і старшої вікової групи цей показник становить 54%, тоді як для решти населення - 38%. Значна частина викладачів вийде на пенсію в найближчі десятиліття [3]. Університети змушені залучати нові кваліфіковані кадри і, водночас, формувати кадровий потенціал, спроможний підтримувати інноваційні бізнес-моделі університетів, забезпечувати ефективну продуктивність та втілювати нетрадиційні моделі управління.

У жовтні 2015 року Міністр освіти та професійної підготовки Сенатор Хон Сімон Бірмінгем затвердив новий документ про ратифікацію стандартів вищої освіти. На підтримку імплементації стандартів вищої освіти, які є основою для регулювання діяльності вищих навчальних закладів та підвищення якості австралійської вищої освіти, було створено Агентство якості та стандартів вищої освіти Австралії (TEQSA) [6].

Австралійські університети відіграють ключову роль у вирішенні майбутнього попиту на працівників освіти, випускаючи як студентів, так і аспірантів, які мають можливості розвивати та трансформувати знання з метою створення економічної цінності.

За прогнозами Deloitte Access Economics на 2015-2025 р.р. перше місце серед провідних галузей промисловості (освіта та навчання; охорона здоров'я та соціальна допомога; професійні, наукові та технічні послуги; державне управління та безпека; фінансові та страхові послуги) посідає освіта та навчання. Здійснене дослідження показало, що кожна з цих галузей потребує додаткових працівників з більш ніж 100 000 нових спеціалістів, що визначає підвищення попиту на університетські програми на понад 30%. Наприклад, до 2025 року попит на працівників розумової праці збільшиться на 41% [4]. Відповідно до економічних прогнозів, у наступні 10 років освіта найбільше потребуватиме кваліфікованих випускників, а саме: до 2025 року, необхідно буде збільшити кваліфікованих випускників до 570 000. Ця тенденція до збільшення висококваліфікованої робочої сили в галузі освіти динамічно розвивається впродовж останнього століття [4].

Висновки і перспективи дослідження. Узагальнюючи викладені матеріали дослідження, вважаємо, що до соціально-економічних чинників розвитку вищої педагогічної освіти Австралії можна віднести такі: рівень доходу сім'ї, програми фінансування вищої освіти (безпосередньо оплата навчання, вартість навчання), а також супутні витрати на отримання вищої освіти і витрати на приріст людського капіталу. До соціальних факторів можна віднести статус сім'ї, соціокультурний капітал сім'ї, зокрема рівень освіти та кваліфікація батьків потенційних студентів. Удосконалення вищої освіти Австралії на початку XXI століття, необхідність реформування підготовки педагогічних кадрів, згідно з потребами модернізованої вищої освіти та запитам студентів є пріоритетними завданнями в створенні сучасної, конкурентної та інноваційної системи освіти.

Вивчення й ґрунтовне осмислення досвіду Австралії щодо розуміння сутності вищої освіти, її впливу на розвиток економіки знань та шляхів реформування освітньої галузі, а також підготовки працівників освіти, уможливають окреслення основних напрямів реформування вищої педагогічної освіти України. Вища освіта як складова соціально-економічного розвитку суспільства повинна перетворитись у конкурентну і відкриту для інвестицій сферу. Тому зростання масштабів підготовки кадрів має залишатись стратегією не лише на найближчу, але й довгострокову перспективу.

Список використаних джерел

1. ИЧР - Индекс человеческого развития [Електронний ресурс] // Источник карты : - ПРООН (UNDP) – Режим доступа до ресурсу: <https://ru.actualitix.com/country/wld/ru-human-development-index-by-country.php>.
2. A review of reviews from Dawkins to today [Електронний ресурс] //: Canberra, Australian Capital Territory: Department of Education and Training. – 2015. –Режим доступа до ресурсу: https://docs.education.gov.au/system/files/doc/other/higher_education_in_australia_-_a_review_of_reviews.pdf.
3. Australian higher education workforce of the future [Електронний ресурс] // PWC. – 2012. – Режим доступа до ресурсу: https://www.ahea.edu.au/cms/uploads/docs/ahea_higher-education-workforce-of-the-future-report.pdf.

4. Deloitte Access Economics –Growth and opportunity in Australian International Education [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/au/Documents/Economics/deloitte-au-economics-growth-opportunity-australian-international-education-011215>.
5. Global education digest [Електронний ресурс] // UNESDOC Database – Unesco. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001832/183249e.pdf>.
6. Quality Assurance of Cross-Border Higher Education – the state of the art [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: www.enqa.eu/wp/Paula-Ranne_QACHE-Paris-2015.pdf.
7. Recent trends in higher education applications and acceptances / A. Abbot, D. Leslie. // Education Economics. – 2004. – №11. – С.67–86.
8. Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution [Електронний ресурс] / P. G. Altbach, L. E. Rumbley, L. Reisberg // UNESCO. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001831/183168e.pdf>.

В статті досліджуються реформи системи вищої освіти Австралії. Визначено, що розвиток вищої освіти піддається впливу різних факторів. Приведено визначення та характеристика соціально-економічних факторів розвитку вищої освіти Австралії в початку XXI століття. Дослідження дозволило виявити причини, стимулюючі модернізацію освіти, з метою відповідності основним принципам ринкової економіки.

Ключові слова: економіка знань, вища освіта XXI століття, соціально-економічні фактори, формування вищої освіти Австралії, модернізація освіти.

Modern trends in the development of society, the global processes taking place in various spheres of life, the development of technologies and innovations have led to significant changes in the system of higher education in Australia and the modernization of educational field. Nowadays, the Australian economy is a developed, modern market economy with GDP of about 1.23 trillion dollars USA. In 2011, Australia was ranked 13th among the world's largest economies at nominal GDP. In the last 23 years, Australia has demonstrated continued GDP growth, despite the two world economic downturns, the average growth rate was 3.3% per year. The highest index of the human development index of Australia in 2014 was 0.94. Such positive dynamics of the country's economic prosperity contributed to the changes that took place in Australia's higher education system, changing the structure of universities and their essence, and also made possible a new look at the value of knowledge and close links with the economy of the country and society. The radical reforms of higher education, initiated by Labor Minister John Dawkins a quarter century ago, and its impact on the sector, also stimulated the modernization of education, which corresponded to the basic principles of a market economy, and transformed education into an important resource of personal, social and state development. Reforms in higher education have made it accessible to society and became a long-term investment in the future. But along with this, there were a number of challenges that had to be reconsidered. In Australia, the idea of creating new university models requires significant changes. Universities have traditionally been resilient to change and new business models, with such academic theories, which usually aimed at academic independence. University leaders must find ways to stay true to the idea of higher education, supporting academic integrity and independence while simultaneously changing their business models. In the light of these changes, the main question is «Does university education provide the necessary training for working life in the twenty-first century?» Research and thorough understanding of Australian experience in understanding the essence of higher education, its impact on the development of the knowledge economy and ways of reforming the educational sector, as well as the training of education workers, make it possible to outline the main areas of reforming higher education in Ukraine. Higher education as a component of socio-economic development of society should become a competitive and open to investment sphere. Therefore, the growth of the scale of training should remain a strategy for the long term period.

Key words: the knowledge economy, the higher education of the XXI century, the socio-economic factors, the formation of higher education in Australia, the modernization of education.

УДК37.013

Теренко Олена Олексіївна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач,

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У АВСТРАЛІЇ НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

У статті виокремлено функції неформальної освіти дорослих у Австралії. Систематизовано мету і завдання зазначеного виду освітніх послуг. Наведено принципи, які лежать в основі неформальної освіти дорослих. Досліджена специфіка базової неформальної освіти дорослих. Проаналізовано моделі навчання грамотності. Виокремлено форми функціональної грамотності. Подано компаративний аналіз теорій професійного розвитку. Розглянуто специфіку неформальної освіти для особистісного розвитку, неформальної гуманітарної та неформальної сімейної освіти.

Ключові слова: Австралія, неформальна освіта дорослих, грамотність, принципи, завдання, мета, моделі.

Постановка проблеми. У Австралії неформальна освіта дорослих є невід'ємним елементом, який входить у систему неперервної освіти. Неформальна освіта дорослих слугує як соціальний та культурний феномени, що відповідає освітнім запитам дорослого населення, врахування освітніх потреб дорослих на відміну від формальної системи освіти. Функціонування структури неформальної освіти дорослих відбувається на засадах врахування освітніх потреб дорослих на відміну від формальної системи освіти. Ключовою функцією неформальної освіти дорослих є задоволення освітніх потреб на декількох соціальних рівнях, а саме на рівні суспільства, держави та особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми неформальної освіти дорослих висвітлені у публікаціях таких зарубіжних науковців як Ж. Делор, А. Карп, Р. Петерсон, П. Роелфс. У вітчизняній компаративістиці проблема освіти дорослих

висвітлена у працях таких дослідників як Н. Бідюк, Н. Горун, О. Огієнко. Однак структурні особливості неформальної освіти дорослих у Австралії не були предметом дослідження у вітчизняній педагогічній науці, що й зумовило вибір теми статті.

Мета статті: аналіз специфіки структурних особливостей неформальної освіти дорослих у Австралії на початку XXI століття.

Результати дослідження. Ж. Делор виокремив наступні цілі освіти дорослих: навчитися жити, навчитися жити разом, навчитися пізнавати, навчитися працювати. Окреслені цілі взаємодоповнюють одна одну і сприяють формуванню завдань неформальної освіти дорослих. Таким чином, метанеформальної освіти передбачає задоволення освітніх запитів як особистості завдяки можливості вибору форм і методів навчальної діяльності у особистісній і професійній сферах, так і суспільства – виховання свідомих і активних громадян, які здатні адаптуватися до змін у професійному